

Achtergrondinformatie – De rechten van de gebruiker

Wat is auteursrecht?

Auteursrecht houdt in dat de maker mag beslissen wat er met zijn werk gebeurt, waar en hoe het wordt gepubliceerd en in sommige gevallen ook hoe je daar geld mee wilt verdienen (zie de verdiepingsles rechten van de maker) Maar daar zijn grenzen aan. Als eerste natuurlijk de beschermingstermijn: 70 jaar na de dood van de maker valt het werk vrij (in het publiek domein). Maar er zijn ook specifieke uitzonderingen voor bepaalde vormen van gebruik en bepaalde gebruikers.

Welke rechten heeft een gebruiker?

Voor het gebruiken van auteursrechtelijk beschermd werk is niet altijd toestemming nodig van de maker of auteursrechthebbende. In de Auteurswet staat een groot aantal uitzonderingen. Dat is gedaan in het algemeen belang, om bijvoorbeeld het recht op toegang tot informatie of om onderwijs niet in de verdrinking te laten komen. De uitzonderingen die speciaal voor het onderwijs zijn gemaakt, worden later toegelicht. Eerst de belangrijkste algemene uitzonderingen op hoofdlijnen:

Kopiëren voor privégebruik

Het is toegestaan om een enkele kopie te maken voor eigen studie of gebruik. De nadruk ligt op eigen! Alleen software mag helemaal niet gekopieerd worden, ook niet voor eigen gebruik. Om te zorgen dat de rechthebbenden wel een kleine vergoeding krijgen voor de door de wet toegestane privékopieën, is de thuiskopieregeling ingevoerd. Wanneer je een laptop, smartphone, USB stick of recorder of ander apparaat koopt, betaal je automatisch via een kleine toeslag de thuiskopievergoeding voor de makers.

Citeren

Korte citaten voor een artikel, scriptie of werkstuk mogen worden gebruikt zonder toestemming te vragen. Voorwaarde is dat de bron en de naam van de auteur erbij vermeld worden. Er mag alleen geciteerd worden uit werken die al gepubliceerd zijn.

Mediawijsheid

Daarnaast mag je alleen citeren als dit nodig is ter verduidelijking. Het moet dus inhoudelijk relevant zijn. Dit geldt ook voor foto's en illustraties. Wanneer deze ter verduidelijking gelden, dan mag je citeren. Een afbeelding ter illustratie, als versiering, is geen citaat. Daarvoor moet wel toestemming worden gevraagd. Je mag niet meer overnemen dan nodig is ter verduidelijking, daarnaast moet een citaat altijd correct zijn. Dat betekent dat je het letterlijk moet overnemen. Je mag er geen wijziging in aanbrengen en het citaat ook niet uit zijn context halen.

(NB Het is goed dat een leerling dit leert over verantwoord brongebruik, maar zolang het voor schoolgebruik is, is het natuurlijk geen probleem als het niet op de juiste wijze is gebeurd. Dit wordt pas anders als de school of de leerling het gaat publiceren op internet. Daar kunnen problemen door ontstaan. Steeds meer professionele fotografen werken met zoeksoftware naar niet toegestaan gebruik van hun foto's.)

Kunst en auteursrecht

Om een foto van een kunstwerk te publiceren, anders dan ten behoeve van een citaat, heb je toestemming nodig van de maker. Maar wanneer een kunstwerk in de openbare ruimte staat, zoals de openbare weg, een park of een openbaar gebouw, mag dat wel, zolang het maar een afbeelding is van het kunstwerk in zijn omgeving. Een voorbeeld is een foto van een stadsplein waar ook een gebouw met een muurschildering op te zien is.

Gebruik in het onderwijs

Binnen het onderwijs mag men ook meer met auteursrechtelijk beschermde werken dan normaal gesproken. Anders zou het onderwijs te veel belemmerd worden. Veel leerkrachten denken ten onrechte dat zij heel vaak inbreuk maken op auteursrecht.

Vuistregels: wat mag wel en niet?

- Een kort artikel of een klein gedeelte uit een boek mag worden gekopieerd om als lesmateriaal te gebruiken. Voor de kopieën die een school maakt, betaalt de school een vergoeding aan de stichting Reprorecht.
- Boeken uitlenen via de schoolbibliotheek mag, de school hoeft hier geen vergoeding voor te betalen.

Mediawijsheid

- Alles wat een leerkracht laat horen of zien in de les wordt niet beschouwd als openbaar maken (beschikbaar stellen aan het publiek) en mag dus altijd. Bijvoorbeeld muziek in de muziekles of een film of video als lesmateriaal.
- Maar voor het draaien van muziek tijdens een klassenfeest of in de pauzes, moet wel een vergoeding worden betaald aan Sena en Buma/Stemra. Dit is namelijk geen onderwijsdoel. Doorgaans heeft de school hier een algemene gebruikersovereenkomst over gesloten. Organiseert de school een filmavond kan voor het gebruik van de film een regeling worden getroffen met Videma.

Op <http://www.onderwijsauteursrecht.nl/> is omschreven welk gebruik wel en niet is toegestaan in het onderwijs en welke regelingen daarvoor zijn getroffen. Twijfel je dus of je iets wel of niet mag gebruiken, bekijk dan deze site en informeer over getroffen regelingen met auteursrechtorganisaties bij de schoolleiding!

Bronnen

In dit document staat achtergrondinformatie over auteursrecht. Deze informatie kun je gebruiken voor eigen kennisbasis, of om eventuele vragen van de leerlingen te kunnen beantwoorden. De informatie is afkomstig van www.auteursrecht.nl, en het is een samenvatting van de informatie over auteursrecht, die relevant is voor de lespraktijk.

Meer informatie over auteursrecht?

Wil je meer weten over auteursrecht kun je terecht op de volgende websites:

- *Algemene informatie over auteursrecht geschikt voor kinderen is beschikbaar op www.auteursrechtvoorjou.nl, waar ook een instructief filmpje over “auteursrecht in twee minuten” is opgenomen.*
- *Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in het onderwijs is er speciaal voor leerkrachten de website: www.onderwijsauteursrecht.nl, waar je snel kunt vinden welke regelingen er zijn getroffen voor gebruik in het onderwijs.*